

Godsdienstvrijheid: de verhouding tussen religie en politiek

Ter gelegenheid van de viering van de internationale dag van de Godsdienstvrijheid op 27 oktober 2019, is het op zijn plaats om dieper in te gaan op de inhoud van het recht op godsdienstvrijheid. In een multi-etnische, multiculturele en multireligieuze samenleving als Suriname, waar de verschillende etnische en religieuze groepen vreedzaam met elkaar samenleven, lijkt dit recht op godsdienstvrijheid een vanzelfsprekendheid. Voor velen is het ondenkbaar dat de overheid een kerkdienst of religieuze symbolen in overheidsgebouwen of bepaalde religieuze minderheden zou verbieden. Dit artikel gaat in op de betekenis van godsdienstvrijheid in het algemeen, de beleving en erkenning van dit recht in Suriname en het effect van de verhouding tussen religie en staat op het recht op godsdienstvrijheid.

Godsdienstvrijheid in het algemeen

Het recht op godsdienstvrijheid of vrijheid van godsdienst is één van de klassieke mensenrechten en geregeld in diverse mensenrechteninstrumenten en verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Inter-Amerikaanse Verdrag voor de Rechten van de Mens, het Europese Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en het VN Verdrag inzake Burger en Politieke rechten. Artikel 18 lid 1 van dit laatstgenoemd Verdrag luidt:

“Eenieder heeft het recht op vrijheid van denken, geweten en godsdienst. Dit recht omvat tevens de vrijheid een zelf gekozen godsdienst of overtuiging te hebben of te aanvaarden, alsmede de vrijheid hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als in zijn particuliere leven zijn godsdienst of overtuiging tot uiting te brengen door de eredienst, het onderhouden van de geboden en voorschriften, door praktische toepassing en het onderwijzen ervan”.

Met godsdienstvrijheid wordt bedoeld de vrijheid om in het openbaar je geloof, alleen of samen met anderen, in de privésfeer of in het openbaar, uit te oefenen, te belijden, te onderwijzen en uit te dragen, om tot een godsdienst toe te treden, van godsdienst te veranderen en om geen godsdienst aan te hangen. Het behoort tot de categorie burger en politieke rechten hetgeen inhoudt dat de overheid zo min mogelijk bemoeienis moet hebben met de regulering van dit recht en op geen enkele manier invloed mag uitoefenen op godsdienstvrijheid.

In de meeste landen wordt godsdienstvrijheid gegarandeerd. Er is een groep van zo een 10 tot 15 landen met meestal autoritaire regimes waar de schending van de godsdienstvrijheid zeer ernstig is. Rapporten en studies over godsdienstvrijheid maken melding van landen als Afghanistan, China, Noord-Korea, Eritrea, Iran, Irak, Myanmar, Pakistan, Saudi Arabië, Somalië en Sudan waar aanhangers van bepaalde godsdiensten worden vervolgd. Zo is het in Noord Korea verboden om het Christelijk geloof te belijden. In China bemoeit de overheid zich met de besluitvorming in de Rooms-katholieke kerk en worden meer dan een miljoen Oeigoeren, een moslim minderheid en andere moslims vastgehouden in detentiekampen. De rapporten tonen ook aan dat het recht op godsdienstvrijheid wereldwijd steeds meer onder druk komt te staan en dat vervolging van religieuze minderheden toeneemt.

Godsdienstvrijheid in Suriname

De Grondwet van de Republiek Suriname garandeert godsdienstvrijheid. Artikel 18 luidt: *“Een ieder heeft recht op vrijheid van godsdienst en levensovertuiging”*. Er is een grote diversiteit aan religieuze groeperingen en gemeenschappen, die vreedzaam met elkaar leven, bestaande uit wereldreligies zoals het Hindoeïsme, Christendom en de Islam en daarnaast religieuze gemeenschappen zoals de Bahai's, het Jodendom, Boeddhisme, Brahma Kumaris, the International Society for Krishna Consciousness, Rasta Fari geloof, inheemse godsdiensten en winti. In de binnenstad van Paramaribo staan een Moskee en Synagoge naast elkaar, het symbool van de religieuze tolerantie in Suriname.

Democratische samenlevingen worden gekenmerkt door een strikte scheiding van Kerk en Staat, maar dat wil niet zeggen dat er geen betrekkingen bestaan tussen Kerk en Staat. In Suriname is het Ministerie van Binnenlandse Zaken belast met religieuze aangelegenheden. Geestelijken kunnen in aanmerking voor een financiële vergoeding indien zij zijn geregistreerd en Moslims hebben toestemming om op de vrijdag de werkplek eerder te verlaten teneinde te voldoen aan hun geloofsverplichtingen. Daarnaast zijn bepaalde religieuze feestdagen erkend als nationale feestdagen, die ook door anders gelovigen worden gevierd.

Voor wat de samenwerking tussen de verschillende religieuze organisaties en gemeenschappen betreft, kent Suriname een interreligieuze organisatie, de Interreligieuze Raad in Suriname (IRIS), bestaande uit verschillende religieuze groepen waaronder twee hindoe en moslim groeperingen, de joodse gemeenschap en de Katholieke Kerk. De IRIS bespreekt interkerkelijke activiteiten en hun standpunt over het overheidsbeleid en de invloed daarvan op de samenleving. Dus, Suriname kent een grote mate van religieuze vrijheid en religieuze tolerantie.

Godsdienstvrijheid en de verhouding tussen Religie en Staat

Zoals eerder vermeld is één van de kenmerken van een democratische samenleving de strikte scheiding tussen Kerk en Staat. De scheiding van Kerk en Staat verwijst naar de invloed van de Kerk op de Staat en omgekeerd en is bedoeld om geloofsminderheden te beschermen tegen de willekeur van de Staat.

Er blijkt een toenemende belangstelling te bestaan voor deelname van religieuze organisaties aan de politieke besluitvorming in Suriname. Een onlangs opgerichte politieke partij met aan het hoofd een religieuze leider is daar een voorbeeld van. De reden die wordt gegeven voor de oprichting van deze partij is dat Suriname dienstbare leiders nodig heeft die het land onbaatzuchtig zullen dienen. Hier rijst de vraag of het samengaan van kerk en politiek en de daarmee samenhangende invloed van religie op de wijze waarop de staat de samenleving inricht en de politieke besluitvorming, mogelijk een bedreiging zou kunnen vormen voor de beleving van godsdienstvrijheid in Suriname.

De relatie tussen kerk en staat kan problemen veroorzaken voor het recht op godsdienstvrijheid. De vrijheid om een godsdienst te hebben houdt namelijk in dat de regering zich niet mag mengen

met kerkelijke aangelegenheden, dat regeringen die een officiële godsdienst aanhangen die niet mogen opleggen aan anders gelovigen in hun land, dat een regering een godsdienstige overtuiging geen voorkeursbehandeling mag geven of een bepaalde religie of godsdienstige overtuiging verbieden. Dit is niet altijd het geval zoals de volgende voorbeelden illustreren. Sommige landen verbieden specifieke religieuze groeperingen. Zo zijn de Jehova's Getuigen verboden in Indonesië, vanwege volgens de Indonesische regering "hun agressieve evangelisatie methode waarop zij anderen willen overhalen zich aan te sluiten bij hun geloof". In Afrika bepalen de constituties van Mauritanië, Libië en Somalië dat de Islam de staatsgodsdienst is. In Sudan dient alle wetgeving in overeenstemming te zijn met Islamitische voorschriften. Wanneer de dominante godsdienst niet tolerant is tegenover godsdienstige minderheden kan dit leiden tot een beperking van de godsdienstvrijheid van deze minderheden.

Ten aanzien van de verhouding tussen kerk en staat bestaan verschillende kerk-staat systemen. Zo zijn er regimes die een scheiding van kerk en staat hanteren en tegelijkertijd een hele neutrale positie innemen tegenover religie. In de Verenigde Staten van Amerika bijvoorbeeld geldt een strikte scheiding van kerk en staat (First Amendment to the Constitution). Dit soort regimes kunnen godsdienstige symbolen in het openbaar leven toestaan, zoals religieuze feestdagen, belasting, voedingsvoorschriften, Sabbat viering en andere uitzonderingen. Echter, men moet er niet van uitgaan dat hoe groter de scheiding van kerk en staat, des te meer religieuze vrijheid er bestaat. Een te rigide scheiding van kerk en staat kan gevolgen hebben voor het recht op godsdienstvrijheid wanneer uitingen van godsdienst en godsdienstige symbolen op openbare plaatsen worden verboden. Een recent voorbeeld hiervan is de aanneming van de "Wet gedeeltelijk verbod gezicht bedekkende kleding" in Nederland. Het doel van de wet is het wegnemen van belemmeringen voor onderlinge communicatie. Aangezien vrijwel alleen islamitische vrouwen gezicht bedekkende kleding dragen in de vorm van een boerka of niqaab, wordt deze groep het meest geraakt in hun beleving van godsdienstvrijheid.

Ondanks de strikte scheiding van kerk en staat zien we dat Staten, die hier voorstaander van zijn, zich steeds meer vereenzelvigen met religie. President Trump is hiervan een voorbeeld. Bij het besluit van Trump om de Ambassade van Amerika te verplaatsen van Tel Aviv naar Oost-Jeruzalem hebben de evangelicals, die geloven dat Jezus terug zal keren wanneer Jeruzalem volledig de hoofdstad van Israël is geworden, een belangrijke rol gespeeld. Dit laat zien hoe religie de politieke besluitvorming kan beïnvloeden ondanks de strikte scheiding van kerk en staat.

Een tweede voorbeeld van een kerk-staat systeem welke voorkomt in de wereld zijn de totalitaire regimes waar godsdienst wordt gemarginaliseerd en te zijner tijd volledig zal verdwijnen. In extreme situaties is er duidelijk een totale afwezigheid van godsdienstvrijheid. Dit geldt het meest voor godsdienstige minderheden, maar ook de dominante religieuze organisatie wordt geconfronteerd met beperkingen vanwege de te grote overheidsbemoeienis in het reguleren van de zaken van de religieuze organisatie. Deze regimes zijn het meest antireligieus en leiden tot een inmenging in de religie.

Conclusie

Suriname is een voorbeeld van religieuze tolerantie en religieuze vrijheid. Alle religieuze groepen genieten een grote mate van godsdienstvrijheid en de overheid oefent op geen enkele wijze invloed uit op kerkelijke aangelegenheden. De overheid stelt zich neutraal op tegenover religie en religie is een irrelevante factor bij de uitoefening van haar taken. Ondanks de scheiding tussen kerk en staat bestaat er wel verbondenheid tussen religie en staat in de zin dat de overheid religieuze feestdagen erkent, een financiële tegemoetkoming verstrekt aan geestelijken en de lonen van leerkrachten van bijzondere scholen betaalt. Deze situatie kan alleen in stand gehouden en bevorderd worden als de religie zo min mogelijk invloed uitoefent op de wijze waarop de Staat de samenleving inricht en wederzijds respect deel uitmaakt van de geloofsovertuiging van de diverse religieuze organisaties in Suriname.

Bronnen:

<https://www.rd.nl/opinie/eu-treed-op-tegen-schending-godsdienstvrijheid-1.1569448>

SURINAME 2018 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT uit <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/SURINAME-2018-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf>

SURLA

(Surinaamse Religieuze Liberteits Associatie)